

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for Omnøya, Vega kommune, Nordland fylke

Slåttemark, naturbeitemark og strandeng

Revidert 2018

NIBIO RAPPORT | VOL. 4 | NR. 135 | 2018

Annette Bär og Thomas H. Carlsen

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for Omnøya i Vega kommune, Nordland fylke. Slåttemark, naturbeitemark og strandeng. Revidert 2018

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär og Thomas H. Carlsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
14.11.2018	4/135/2018	Åpen	10983	18/00519
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02196-4	2464-1162	22	3	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen/Kjell Eivind Madsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, naturbeitemark, strandeng, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

På Omnøya er det registrert verdifulle lokaliteter av slåttemark, naturbeitemark og strandeng. Slåttemark er sterkt trua ifølge Norsk rødliste for naturtyper, og har fått status som Utvalgt naturtype (UN) med egen tilskuddsordning. NIBIO på Tjøtta tok i 2018 på seg ansvaret å revidere skjøtselsplanen for Omnøya.

Skjøtselsplanprosessen har bestått i revidering av lokalitetsavgrensningen, vurdering av tilstand og registrering av artsmangfoldet. Slåttemarklokaliteten på ca. 20 daa ble verdisatt til B, naturbeitemark på 150 daa er verdisatt til A og strandenga på 19 daa ble registrert med verdi B.

Skjøtselstiltakene foreslås endret i deler av arealene for å rendyrke skjøtselsregime og kvalitetene knyttet til naturtypene. Skjøtselsplanen er utarbeid i tett samarbeid med grunneier/bruker.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Vega

STED/LOKALITET:

Omnøya

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

NAVN/NAME

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Revidering av skjøtselsplan for Omnøya i Vega kommune er utført med midler fra tilskuddsordningen for trua naturtyper. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). I tillegg gis anbefalinger for skjøtsel av naturbeitemark og strandeng. Skjøtselsplanen baserer seg på feltbefaring og intervju med grunneiere.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en beskrivelse av naturtypen slåttemark og naturbeitemark. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den gir i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase (www.naturbase.no).

Til skjøtselsplanen følger et veiledningshefte om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele et al. 2014).

NIBIO på Tjøtta takker grunneier og beitebruker Svein Nilsen, grunneier Øyvind Gårdvik og beitebruker Finn Grønnevik for godt samarbeid.

Tjøtta, oktober 2018

Annette Bär
Prosjektleder

Innhold

1 Slåttemark i Nord-Norge	5
2 Naturbeitemark	8
2.1 Generelt om naturbeitemark	8
2.2 Utbredelse	8
2.3 Naturfaglig beskrivelse	8
2.4 Artsinnhold	8
2.5 Påvirkning, bruk	9
2.6 Råd om skjøtsel og hensyn	9
3 Skjøtelsplan for Omnøya	10
3.1 Innledning	10
3.2 Hensyn og prioriteringer	11
3.3 Tradisjonell og nåværende drift	12
3.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	13
3.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	13
3.6 Mål for verdifulle naturtyper	13
3.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	15
3.7.1 Slått	15
3.7.2 Beiting	15
3.7.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	16
3.8 Oppfølging av skjøtelsplanen	16
3.9 Bilder fra lokalitetene	17
Referanser	21
Vedlegg	22

1 Slåttemark i Nord-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla med tilført husdyr- og kunstgjødsel. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye blant annet avhengig av klimaet. Variasjonen i slåttemarksfloraen er stor fra nord til sør og fra kyst til innland i Nord-Norge. Forskjeller i fuktighetsforhold og kalkinnhold i marka påvirker også artssammensetningen sterkt.

Vanlige plantearter i tørre-friske enger er gras og halvgras som engkvein, rødsvingel, gulaks, bakkefrytle, bleikstarr og urter som for eksempel blåklokke, ryllik, følblom, småengkall, hvitmaure, fuglevikke, engsyre, harerug, engsoleie, marikåpe-arter, i høyereliggende områder også snøsøte. I Nordland og Troms er også rødknapp og prestekrage vanlige innslag i tørre slåttemarker, mens silkenellik kan komme inn i Øst-Finnmark.

Slåttemark på Svebakken i Hemnes kommune i Nordland som representerer en tørr-frisk engutforming. Bildet t.h. viser småengkall som gjerne vokser i slike enger.

Foto t.v. Annette Bär og t.h. Ellen Svalheim.

I litt kalkholdige områder kan man finne gras som dunhavre, og i de sørlige delene av Nord-Norge også hjertegras. Ellers på kalk vokser urter som gjeldkarve, fjellflokk, vill-løk, vill-lin, fjellfrøstjerne, gulmaure, (fjell)bakkestjerne, ulike marinøkler og orkideer. Noen av disse står på den norske rødlisten (og er truet) (www.artsdatbanken.no).

I litt fuktigere eng finnes arter som sølvbunke, jåblom, ballblom, skogstorkenebb, rød jonsokblom, marikåper, sibirgrasløk og hvitbladtistel. I fuktigere enger i Finnmark kan man finne østlige arter, foruten silkenellik som nevnt over også finnmarksfrøstjerne, storveronika og russekjeks.

Slåttemark på Kvanndalen i Rana kommune i Nordland. Bilde t.h. viser ballblom som er et vanlig innslag i litt fuktigere eng ved siden av arter som sølvbunke, jåblom, og skogstorkenebb.

Foto t.v. Annette Bär, t.h. Ellen Svalheim.

Slåttemark med silkenellik i Anopset i Porsanger kommune i Finnmark. Bilde t.h viser nærbilde av silkenellik som er en østlig art og stedvis vokser i slåttemarkene i Finnmark.

Begge foto Ingrid Golten.

Hvis slåtteenger blir liggende brakk, blir engene gjerne dominert av noen få, høyvokste arter. Hundekjeks, skogstorkenebb, marikåper og mjødurter er typisk, men også tromsøpalme kan komme inn. I innlandet er store felt av geitrams vanlig der drifta har opphørt, før busker og trær overtar i en senere fase av gjengroingen.

Mange gamle slåttemarkar brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarkar har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarkar holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele, Norderhaug, Alm & Vange 2014). Mye av denne teksten om slåttemark i Nord-Norge er hentet fra den.

2 Naturbeitemark

2.1 Generelt om naturbeitemark

Naturbeitemark er en artsrik naturtype med høy andel habitatspesialister. Naturtypen er vidt utbredt, men artsrik, ugjødslet beitemark i god hevd er gått tilbake som følge av endringer i landbruket. Gjengroing etter opphør av bruk eller intensivt drift med gjødsling og pløying, har redusert arealet. Typen er også utsatt for nedbygging. På bakgrunn av dette er naturtypen som helhet vurdert som sårbar (VU) i Norsk rødliste for naturtyper 2011. Naturbeitemark har høy andel rødlistearter i ulike organismegrupper, særlig karplanter, beitemarksopp og insekter. Mange arter har hovedtyngden av sine forekomster innenfor denne naturtypen.

2.2 Utbredelse

Naturbeitemark er vidt utbredt over hele Norge fra kysten til innlandet og i alle biogeografiske soner fra boreonemoral til lavalpin sone og fra sterkt oseanisk til svakt kontinental seksjon. I dag er typen vanligst i regioner med mye husdyrhold, for eksempel øvre dalstrøk på Østlandet, på Vestlandet, i Trøndelag og på Nordlandskysten.

2.3 Naturfaglig beskrivelse

Naturbeitemark er lysåpen grasmark med langvarig hevd i form av husdyrbeite, både sau, geit, storfe og hest. Utseendemessig karakteriseres typen av lavvokst vegetasjon dominert av urter og gras. Trær og busker forekommer spredt, til forskjell fra slåttemark der disse mangler. Marka er gjerne mer ujevn enn i slåttemark. Steiner, grunnlendte partier og bergknauser er også nokså vanlig. Typisk for beitemark er dominans av beite- og tråkkresistente gras og arter som ikke spises fordi de er giftige, tornete, smaker vondt eller inneholder mye silikat. Naturbeitemark har få nitrofile arter, men spredt kan noe næringskrevende og tråkktolerante arter forekomme. Karakteristisk er også forekomsten av beitemarksopp om høsten. Det er stor variasjon i artssammensetningen og miljøforhold i naturbeitemark. Et fellestrekk er at variasjonen både skyldes økokliner som også er viktige på naturmark, og langvarig hevd.

Naturbeitemark er semi-naturlig natur, oftest oppstått fra skogsmark som gjennom lang tid med ekstensivt beite har utviklet egenskaper som skiller den fra det natursystemet den ble utviklet fra, uten at markstruktur, hydrologi eller andre basale egenskaper har blitt vesentlig endret. Beitetrykk, husdyrslag og tidspunktet for beite er faktorer av betydning. Tidspunkt på året og varighet av beitet er også faktorer som påvirker vegetasjonen. Det er viktig med avpasset antall beitedyr, da overbeite reduserer artsmangfoldet og for lite beite gir gjengroing. Til forskjell fra kulturbeite er naturbeitemark ikke pløyd og tilsådd, og ikke eller i bare liten grad gjødslet.

Kalkinnhold og jordfuktighet er viktige årsaker til variasjonen i artssammensetningen. Karplante-mangfoldet er størst i naturbeitemark på kalkrik grunn i lavlandet, der særlig kalktørrenger har et høyt artsmangfold. Det samme gjelder tørrbakker i dalstrøk på Østlandet. Viktige naturbeitemarker for sopp ser ut til å følge et litt annet mønster, da artsrike beiter med høy forekomst av rødlistede sopparter kan forekomme både på kalkrik og kalkfattig grunn, og gjerne i friskere enger. Lang beitehistorie antas å være gunstig. Det er stor regional variasjon fra kyst til innland, fra lavland til fjell og fra sør til nord.

2.4 Artsinnhold

Naturbeitemark er en meget artsrik naturtype karakterisert av mange rødlistede arter av insekter, karplanter og sopp. Av særlig betydning er naturtypen for beitemarksopp og blant disse er 94 arter rødlistet, først og fremst vokssopp, rødsporer, jordtunger og køllesopp. Også for en lang rekke

karplanter og insekter er naturtypen viktig. Rundt 85 rødlistede karplanter er knyttet til typen. De mest sjeldne finnes bare på et fåtall steder, mens andre er mer vidt utbredt, men har gått tilbake i lavlandet. Et særpreg i tørr, varm og sandig beitemark er forekomst av møkkbiller, en artsgruppe som har gått sterkt tilbake i seinere tid. En rekke insekter og andre invertebrater er også knyttet til typen, hvorav flere er rødlistede. Naturbeitemark inngår i forskjellige landskapstyper, fra vidstrakte seterlandskap, småskala kystlandskap, åpne jordbrukslandsskap og småskala kulturlandskap i dalstrøk- og skogstrøk. Ofte forekommer typen som små restarealer og kanter i intensivt drevet jordbrukslandskap. Ved kysten veksler beitemark ofte med andre åpne naturtyper i finskala mosaikkartet mønster. I dalstrøk finner en gjerne artsrik beitemark i kanter mellom fulldyrka mark og hagemark eller skog. Kantsonene har ofte vært uten hevd over lengre tid, men skal kartlegges som beitemarkskant så lenge de fortsatt har preg av semi-naturlig eng. Naturbeitemark har ofte innslag av bergknauser og tresatte partier.

2.5 Påvirkning, bruk

Ulike husdyrslag beiter på ulikt vis. Sau beiter for eksempel mer selektivt enn storfe. Sambeite er derfor som regel positivt. Beite er en nødvendig forutsetning for at naturtypens verdier skal opprettholdes. Beite tilpasset naturgrunnlaget er viktig. For lite beitetrykk medfører gjengroing, mens for sterkt beite medfører slitasje og tråkkskader. De viktigste negative påvirkningsfaktorene i naturbeitemark er gjengroing og intensivt bruk. Tidligere var husdyrhold vanlig over hele landet og typen har gått sterkt tilbake som følge av opphør av beite med påfølgende gjengroing. I sentrale jordbruksstrøk er omlegging til mer intensiv drift med gjødsling, sprøyting og oppdyrking til kornproduksjon og kunsteng typisk. I tillegg er typen utsatt for nedbygging. Tilplanting av gamle beitemarker er også et problem, ved at det reduserer forekomsten av naturtypen. Det samme er spredning og etablering av fremmede arter og andre problemarter, ved at disse fortrenger de typiske beitemarksartene, og over tid bidrar til å ødelegge forekomsten av naturtypen. Tilførsel av nitrogen både fra langtransportert luftforurensing og fra lokale kilder fører særlig i sørlige deler av landet til eutrofiering.

2.6 Råd om skjøtsel og hensyn

Skjøtsel skal opprettholdes, eller igangsettes i lokaliteter som kan restaureres og der det er dokumentert høye naturverdier. Det bør gjøres en vurdering av hvordan lokaliteten opprinnelig har vært skjøttet. For lokaliteter som opplagt og relativt nylig har vært slåttemark, og der det vurderes som mulig å tilbakeføre lokaliteten til slåttemark skal dette anmerkes. I de fleste tilfeller er beiteregimet tilpasset den enkelte lokalitet. Det bør utarbeides planer for skjøtsel i viktige lokaliteter der grunneier/driver involveres. Typiske tiltak vil være å tilpasse dyreantall, husdyrslag og tidspunkt for beite avhengig av vegetasjonen på stedet. Både husdyrslag, antall dyr og beitetidspunkt er viktig å vurdere i beitemark. For eksempel kan det være aktuelt å holde sau unna lokaliteter med sjeldne orkideer som svartkurle, og det kan være aktuelt å avgrense beiteperioden til vår-forsommer eller høst. Gjødsling må unngås og manuell rydding av ungskog og kratt foretas etter behov, og slik at marka holdes åpen. Rydding bør foretas gradvis, da for rask åpning av marka både kan medføre erosjon i bratt terreng og åpne opp for uønskede arter. Tilleggsforing bør unngås, da dette både medfører tråkkskader, oppgjødsling og innførsel av uønskede arter. Saltstein må unngås. Fremmede arter bør fjernes og slitasje og andre negative påvirkninger bør begrenses i sårbare lokaliteter.

3 Skjøtselsplan for Omnøya

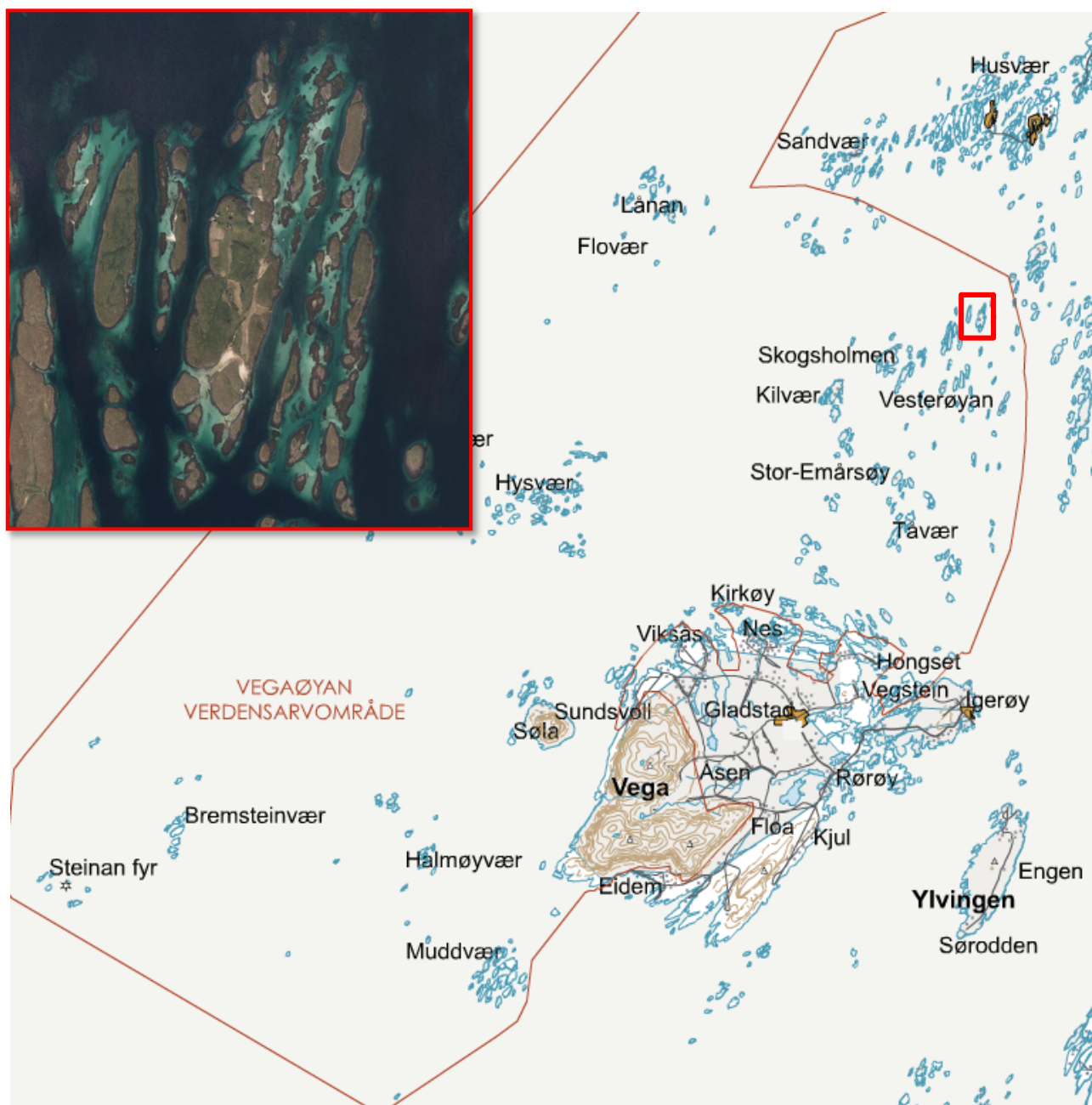
GRUNNEIER: Svein Nilsen m.fl. (92/1) Øyvind Gårdvik (92/2) Jan Olav Våg (92/3)		ANSVAR SKJØTSEL: Svein Nilsen (slått og beite) Finn Grønnevik (beite)		LOKALITETSVERDI I NATURBASE: Slåttemark (B) Naturbeitemark (A) Strandeng (B)	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 15.11.2012			DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 19.06.2012		
DATO REVIDERING: 15.10.2018			DATO BEFARING (REVIDERING): 14.06.2018		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): Juni 2018: befaring og intervju Oktober 2018: innhenting av tilleggsinfo; tilbakemelding skjøtselsplan					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Annette Bär & Thomas H. Carlsen				FIRMA: NIBIO	
UTM SONE LOKALITET(ER): 33W		NORD: 7304514		ØST: 368453	
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Skjøtselsplanareal: ca 236 daa Hvorav: Slåttemark 20,7 daa Naturbeitemark 150 daa Strandeng 19 daa AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING):		DEL AV VERNEOMRÅDE: nei HVILKET VERN:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: Vegaøyan verdensarv	

3.1 Innledning

Omnøya er hovedøya i en liten øygruppe beliggende øst for Skogsholmen og ca. 15 km nord for Vega. Bebyggelsen finnes hovedsakelig nord på øya, men etter utskifting av eiendommer ble i 1932 noen hus flyttet sørover til midten av øya. Per i dag finnes det én fastboende på øya, Svein Nilsen.

Øya er en bergkolløy med det høyeste punktet 10 m o.h. Berggrunnen består av dolomitt og kalkspatmarmor som fører til et høyt artsmangfold.

Et gjerde deler øya på tvers mellom eiendommene 92/2 og 92/3. Arealene sør for gjerdet beites om sommeren med både norsk hvitsau og gammelnorsk sau (GNS). GNS bruker hele øya resten av året til beiting. Sentralt på Omnøya går det et dalsøkk i nord-sør-retning som består av strandeng med naturbeitemark på begge sider. Den østlige delen har innslag av lyngarter og danner en glidende overgang til rik kystlynghei.

Figur 1. Oversiktskart som viser plassering av Omnøya i Vegaøyen verdensarvområde.

3.2 Hensyn og prioriteringer

I den reviderte skjøtelsesplanen har avgrensning av naturbaselokaliteter blitt endret som grunnlag for å «rendyrke» utformingene og skjøtelsesregimene til de verdifulle naturtypene slåttemark og naturbeitemark. De siste årene har området sør for gjerdet både blitt slått og beitet om sommeren. Nå tas det høyde for at deler av området nord for gjerdet skal skjøttes som slåttemark med mulighet til vinter- og høstbeite for GNS. Dette gir mulighet for brukeren å søke om midler til slått fra tilskuddsordning for trua naturtyper.

Områdene sør for gjerdet bør beites årlig til alle årstider, men med høyere beitetrykk om sommeren ved bruk av norsk hvitsau. Om brukeren ser behov for slått i tillegg, slik tidligere praksis har vært, kan

det gjennomføres slått en gang sent i vekstsesongen. Det vil være en klar fordel å pusse over beitemarka med jevne mellomrom med slåmaskin, da det reduserer tuedannelsen. Slåttetilskudd må da i så fall innvilges gjennom tilskuddsordning for Vegaøyen verdensarv.

Under befaring i 2018 ble det for første gang registrert veitistel på Omnøya. Denne problemarten har etablert seg over et ca én dekar stort område i overgangen tangvoll/strandeng/ naturbeitemark på vestsida av øya (se figur 3). Frøene har mest sannsynlig kommet sjøveien til Omnøya. Veitistelen vil spre seg videre innover hele øya hvis den ikke blir luket eller slått før frøspiring. Tiltak bør igangsettes straks for å forhindre videre spredning og reduisering av beitekvalitet.

3.3 Tradisjonell og nåværende drift

Det har sannsynligvis vært bosetting på Omnøya helt siden 1300-tallet. De først skriftlige opplysninger om bosetting er fra 1521. I 1907 var det registrert tre bruk på øya: Gården, Bakken og Nakken. I 1910 ble det under folketellinga (www.digitalarkivet.no) registrert 37 fastboende personer fordelt på syv hustander på Omnøya (inkl et par andre øyer tilknyttet Omnøya). Utmarksøyer som hører til Omnøya er bl.a. Slåtterøya (tidligere bebodd), Hestholmen, Omnøydragan og det store øykomplekset Buøyen sørvest for hovedøya. Omnøya hørte inn under Tjøtta-gården fram til 1913.

Fram til ca 1950 var det drift på alle tre gårdene. Den sørligste gården (92/2) var den største og hadde på det meste seks melkekyr med kalver og flere sauer. Gårdsdrifta ble lagt ned før 1950 (Svein Nilsen, pers. medd.). Den midterste eiendommen (92/3) var det drift på fram til slutten av 1950-tallet før den ble fraflyttet og lagt ned. Beiteressursene her var nok til å fø tre melkekyr, samt noen kalkver og noen sauer. Gården til Svein Nilsen (m.fl.) har Gnr/Bnr 92/1 og er fremdeles i drift, men uten storfe. På det meste var det også her tre melkekyr, kalver, sau m.m. men nå skjottes landskapet gjennom slått og en liten besetning med gammelnorsk sau (GNS).

Et steingjerde på over en halv kilometer er fremdeles nesten intakt og deler Omnøya i det som tradisjonelt sett var utmarks og innmarksareal. Den østlige naturbeitemarka, strandenglokaliteten og halvøya nord for bebyggelsen representerte hoveddelen av utmarka på hovedøya. I tillegg var det utmarksområder på vestsida av den sørlige eiendommen (92/2). Store deler av innmarksdelen på Omnøya ble brukt til slåtteland, men åkerflekker fantes også, spesielt i søkk med dypere jordsmonn. Vinterfôr ble også høstet på Slåtterøya, vest for Omnøya.

Store deler av den nå avgrensede naturbeitemarkslokaliteten har blitt slått årlig med tohjulstraktor de siste årene. Slåtten blir gjennomført over en lengre periode i juli med påfølgende bakketørring og innsamling av graset. Graset brukes til vinterfôr til de gjenværende sau av gammelnorsk rase som er på øya hele året.

Sør for hovedbebyggelsen (92/2 og 92/3) beites arealet med hvitsau om sommeren (ca. mai- oktober). Beiteområdet inkluderer også strandenga og de mindre holmene som sauene når ved fjære sjø. Beitebruker Finn Grønnevik sier at han stort sett setter ut sauene rundt pinsehelga, hvis været tillater det og sanker dyrene puljevis i løpet av høsten. Lammene sankes medio september, mens sauene der til uti oktober. De siste årene har det vært 22-24 søyer med to lam hver, noe beitebruker mener er optimalt med tanke på nedbeiting og tilvekst. På befaringstidspunktet i 2018 gikk det 12 søyer med lam pluss en vær (GNS) på beite. på den nordlige delen av øya. Dyrene ble flyttet til den sørlige delen for å beite i lag med kvitsau resten av sommeren. GNS går ellers på helårsbeite på øya og utenom sommerperioden åpnes gjerdet og dyrene bruker hele øya til beiting.

3.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

I forbindelse med utarbeidelsen av skjøtselsplan for Omnøya i 2012 ble en slåttemarks-, naturbeitemarks- og strandenglokalitet avgrenset og verdisatt. Etter anbefalingene skulle slåttemarka restaureres for å redusere høyvokste og dominante arter som mjødurt, enghumleblom og skogstorkenebb, og fremme et større arts mangfold. Isteden å slå to ganger og begrense beiting bare til en kort periode om våren og høsten har arealet blitt beitet hele sommeren og slått en gang i juli med tohjulstraktor. Dette skjøtselsregime har riktignok ført til redusert dominans av problemartene, men reduserer kvaliteten av slåttemarka på sikt siden beitepreget er betydelig. Også arealene som ble avgrenset som verdifull naturbeitemark både beites og slås årlig om sommeren.

3.5 Arts mangfold og eventuelle observerte endringer

På grunn av kalkrik berggrunn er arts mangfoldet nokså høyt, spesielt i de skrinne partiene. I naturbeitemarka finnes det bl.a. gulaks, marigras, dunhavre, blåstarr, loppestarr, kattedot, gjeldkarve, storblåfjær, marinøkkel, stortvedblad, ormetunge (VU), fjellfrøstjerne og brudespore. Der innslag av kystlynghei øker i naturbeitemarka finnes det også teiebær, fjellnøkleblom, dvergjamne, rødsildre, smalkjempe, krekling, einer, geitsvingel, storblåfjær og markjordbær. I slåttemarka finnes det også gulflatbelg, ryllik, engsoleie, hvitkløver, engsyre, fuglevikke, hvitmaure, hvitbladtistel, lifiol, harerug og engrapp. I frodige partier både i naturbeitemark og slåttemark øker dominansen av enghumleblom, marikåpe sp., mjødurt og/eller skogstorkenebb. Utbredelse av strandrør har gått betraktelig tilbake.

Veitistel har derimot etablert seg på vestsiden av øya i overgang fra strandengpåvirket til naturbeitemarksareal.

3.6 Mål for verdifulle naturtyper

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): «Rendyrke» utforming og skjøtselsregime til naturtypene slåttemark og naturbeitemark
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER: Skape og bevare en slåttemark med tradisjonell bruksform og bruksintensitet nord på øya. Sikre det biologiske mangfoldet, forhindre gjengroing og sikre særpreget og verdien for ekstensivt skjøttet naturbeitemark og strandeng gjennom årlig beiting.
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: Forekomst av ormetunge skal sikres gjennom beiting som holder arealet åpent. Blomstrende veitistel skal ikke forekomme.

Figur 2 . Skjøtselstiltak som anbefales gjennomført på Omnøya.

3.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

3.7.1 Slått

SLÅTTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått av slåttemarkslokaliteten (med tohjulstraktor) nord på øya. Arealet i nord utenom avgrenset lokalitet kan også gjerne slås. Der det er skrint og/eller ujevnt kan ljà eller ryddesag benyttes.	årlig	20,6 daa	juli
Slått i naturbeitemarka (med tohjulstraktor, ljà og ryddesag) der det er frodig, fare for dominans av enkeltarter, tuedanning og/eller tegn til gjengroing med kratt fordi kun beiting fjerner oppvekst ikke tilstrekkelig	Hvert 3.-4. år avh. av behov	Innenfor ca. 30,7 daa	Juli/aug

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager eller hesjes før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet. Kantklipper med tråd kan og benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel (se veileder).

3.7.2 Beiting

BEITILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Sommerbeite med sau (hvitsau og GNS) i naturbeitemark og strandeng. 22-24 søyer med lam (NKS), 12-14 søyer med lam (GNS)	årlig	173,6 daa	Mai-okt
Vinterbeite med sau på hele øya (GNS). 12-14 sau	årlig	245,7 daa	Okt-april

Generelt gjelder for **beiting i slåttemark** (for forklaring se veiledningshefte):

- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønnkjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåtten seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere igang)
- Unngå tilleggsføring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og fôrtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).

- Slåttemark med rik vårblostring (f.eks. med tidligblomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturrenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

3.7.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Bekjempelse av veitistel (fjerne stengel og påbegynt blomsterstand før plantene blomstrer og setter frø)	2018-2020, deretter etter behov	ca. 1 daa	ca. mai/juni
Tilleggsføring av sau om vinteren/høsten skal ikke skje i slåttemarkslokaliteten	Etter behov		Høst/vinter

3.8 Oppfølging av skjøtelsesplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2022
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: nei
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA: Slått og saubeite har blitt støttet med tilskuddsmidler fra Vegaøyan Verdensarv
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELPLANEN: Svein Nilsen, Finn Grønnevik

3.9 Bilder fra lokalitetene

Figur 3. Østlige delen av naturbeitemark som har innslag av kystlynghei. Bilde tatt ca. UTM 33W 7304459N 0368583Ø i retning sør.

Foto: A. Bär

Figur 4 og 5. Gjenfotografering (2012 t. v. og 2018 t.h.) av steingjerde som går langs grensen mellom strandenga t. v. og naturbeitemark t.h. med blikk sør-sørøstover. UTM 33W 7304482N 0368518Ø.

Figur 6 og 7. Gjenfotografering (2012 t. v. og 2018 t.h.) av kjørespor i strandenga. Erosjonskadene er noe redusert i 2018. UTM 33W 7304500N 0368571Ø.

Figur 8. Naturbeitemark i forgrunn og bakgrunn, strandeng sentralt i bildet. UTM 33W 7304429N 0368509Ø. Blikk sør-østover.

Foto: A. Bär

Figur 9. Fjellnøkleblom (t.v.) og ormetunge (t.h.) vokser i naturbeitemarka.

Foto: A. Bär

Figur 10. Vestlige delen av slåttemarka. Bilde tatt ca. UTM 33W 7304723N 0368371Ø i retning nord.

Foto: A. Bär

Figur 11. Sentralt i slåttemarka. Bilde tatt ca. UTM 33W 7304710N 0368474Ø i retning mot øst.

Foto: A. Bär

Figur 12. Sentralt i slåttemarka. Bilde tatt ca. UTM 33W 7304721N 0368528Ø i retning mot nord.

Foto: A. Bär

Referanser

- Bele, B., Norderhaug, A., Alm, T. & Vange, V. 2014. Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge. Bioforsk FOKUS 9 (4). 122 s.
- Bratli, H. 2014. Naturbeitemark. Utkast til faktaark pr. 30.04.2014.
- Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for slåttemark. DN-rapport 2009-6. 60 s.
- Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Omnøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (159).
- Aune, S. & Carlsen, T. H. 2011. Vegetasjonskartlegging i Vegaøyane verdensarvområde 2010. *Bioforsk Rapport 6 (57)*. 43s
- Hanssen, E. W. & Molia, A. (2004). *Mykologiske undersøkelser i Alstahaug, Dønna, Herøy og Vega kommuner, Nordland fylke. Kartlegging av storsopper i Norge. Rapport fra fagkurs for kartleggingsprosjektets regionsansvarlige og andre rødlistekartleggere 2004 Herøysundet, Nordland, 16.09.-19.09.2004*. Tilgjengelig fra: <http://www.nhm2.uio.no/botanisk/sopp/kartlegging>.

Vedlegg

1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

Figur 12. Flybilde med avgrensning av lokaliteter samt størrelse og verdisetting som skjøtelsesplanen omhandler.

1.1 Omnøya slåttemark

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Omnøya slåttemark		Kommune Vega		Områdenr.			
ID i Naturbase		*Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas H. Carlsen		Dato: 14.06.2018			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Aune, S. & Carlsen, T.H. 2011. Vegetasjonskartlegging i Vegaøyan verdensarvområde 2010 Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Omnøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (159).				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: Slåttemark – D01, 100 %		Utforminger: D0107 Frisk/tørr, middels baserik eng - 50 % D0111 Vekselfuktig baserik eng - 10 % D0112 Våt/fuktig middels næringsrik eng - 40 %					
Tilleggsnaturtyper:							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God		Slått	x	Torvtekt	G7b - Frisk/tørr, middels baserik eng, dunhavre-dunkjempeutforming G11 – Vekselfuktig baserik eng, blåstarr-engstarr-eng G12c – Våt, fuktig middels næringsrik eng, mjødurt-utforming
20 – 50 m		Svak	x	Beite	(x)	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

Omnøya ble befart i 2010 i forbindelse med vegetasjonskartlegging i Vegaøyans verdensarvområde i 2010. I 2012 ble supplerende kartlegging foretatt i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemark. Øya ble befart på nytt i juni 2018 av Annette Bär & Thomas H. Carlsen i anledning revidering av skjøtselsplanen. Under befaringen ble denne slåttemarkslokalitet avgrenset og verdisatt. Artsmangfold ble registrert og tilstand vurdert.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Omnøya er hovedøya i en liten øygruppe beliggende øst for Skogsholmen og ca. 15 km nord for Vega. Øya er en bergkolløy med det høyeste punktet på 10 m o.h. Berggrunnen består av dolomitt og kalkspatmarmor. Lokaliteten ligger rundt begyggelse i nord og grenser i sør mot gjerdet til naturbeitemark.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er definert som 100 % slåttemark (D01) som omfatter flere utforminger. Utforminger er påvirket av kalkinnholdet og ulik fuktighetsforhold: 50 % av arealet utgjør utformingen Frisk/tørr, middels baserik eng (D0107), 10 % er Vekselfuktig baserik eng (D0111) og de våteste partiene faller under Våt/fuktig middels næringsrik eng (D0112).

Artsmangfold

Vegetasjonssammensetningen varierer med ulik grad av kalk og fuktighet. Skrinne partier er mest artsrike. Karakteristiske arter er bl.a. ryllik, gulflatbelg, tirltunge, hvitkløver, engsyre, fuglevikke, hvitmaure, engsoleie, hvitbladtistel, lifiol og harerug. Av grasarter finnes gulaks, dunhavre, marigras, engkvein, rødsvingel, engrapp. I frodige partier øker dominansen av enghumleblom, marikåpe sp., mjøddurt og/eller skogstorkenebb.

Bruk, tilstand og påvirkning

Slåttemarka er en del av det tidligere innmarksarealet i den tiden alle tre gårdbrukene var i drift. I senere tid har arealet blitt slått bare sporadisk og heller brukt som en del av høst- og vinterbeitearealet for 10-12 GNS-sau. Arealet er litt kupert som fører til variasjoner i jorddybde og fuktighet. Artsfordelingen og strukturen er jevnt til tross for beitepåvirkning. Det finnes ingen tegn til gjengroing i form av krattoppvekst. Det finnes noen stier gjennom lokaliteten i forbindelse med hus og hytter som ligger rett utenfor avgrenset slåttemarksarealet.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Kulturminner

Ikke registrert i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Slåttemarka bør slås med tohjulstraktor en gang sent om sommeren når de fleste artene har blomstret og satt frø, dvs. etter midten av juli. Graset bør bakketørkes i noen dager eller hesjes før det blir fjernet fra området. Høst- og vinterbeite ansees som positivt, men eventuell tilleggsføring om vinteren bør skje utenfor lokaliteten. Gjødsling skal unngås utover det av husdyrgjødsel som tilføres gjennom høst- og vinterbeite.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten inngår i et helhetlig kulturlandskap med naturbeitemark og strandeng. Omnøya er en del av Vegaøyan verdensarvområde.

Verdibegrunnelse

Avgrenset slåttemark er stor og variert i forhold til kalk- og fuktighetsgradient. Arealet har tradisjonelt vært slåttemark men brukt til høst- og vinterbeite de siste årene. Det har holdt arealet åpent og uten tegn til gjengroing. Enga er artsrikt men det ble ikke registrert rødlistede arter under befaringen. Basert på kvalitetsfaktorene verdisettes slåttemarka til verdi B. Med lengre kontinuitet av et slåttere regime og uten for intensive beiteperioder har lokaliteten på sikt potensiale til å bli oppgradert til verdi A, nasjonal verdifull.

1.2 Omnøya naturbeitemark

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Omnøya naturbeitemark		Kommune Vega		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00086608		*Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas H. Carlsen		Dato: 14.06.2018			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Aune, S. & Carlsen, T.H. 2011. Vegetasjonskartlegging i Vegaøyan verdensarvområde 2010 Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Omnøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (159).				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: Naturbeitemark - D04 - 85 %		Utforminger: D0415 - Svak lågurtbeiteeng – 65 % D0416 - Lågurtbeiteeng – 20 % D0711 - Kalkkysthei – 15 %					
Tilleggsnaturtyper: Kystlynghei, D01 – 15 %							
Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: Frisk fattigeng – G4 (D0404) Frisk/tørr, middels baserik eng - G8 (D0408) Gras- og urterik hei - H2 (D0702)	
< 20 m	x	God	X	Slått	x		Torvtekt
20 – 50 m		Svak		Beite	x		Brenning
50-100 m		Ingen		Pløying			Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

Omnøya ble befart i 2010 i forbindelse med vegetasjonskartlegging i Vegaøyans verdensarvområde i 2010. I 2012 ble supplerende kartlegging foretatt i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemark. Øya ble befart på nytt i juni 2018 av Annette Bär & Thomas H. Carlsen i anledning revidering av skjøtselsplanen. Under befaringen ble lokalitetsavgrensninger, tilstand og verdisetting vurdert, artsmangfold registrert, og skjøtselsregime diskutert med brukeren. Lokaliteten omfatter nå større arealer mot nord og på østsiden og omfatter hele arealet som beites om sommeren med sau.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Omnøya er hovedøya i en liten øygruppe beliggende øst for Skogsholmen og ca. 15 km nord for Vega. Øya er en bergkolløy med det høyeste punktet 10 m o.h. Berggrunnen består av dolomitt og kalkspatmarmor.

Lokaliteten avgrenses mot nord av et gjerde. Sentralt på Omnøya går det et dalsøkk i nord-sør-retning som består av strandeng, og som deler lokaliteten i en østlig og vestlig del. Den østlige delen har en del innslag av lyngarter og danner en glidende overgang til kystlynghei. I tillegg består naturbeitemarkslokaliteten av to holmer sør for hovedøya.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er en gras- og urterik naturbeitemark (D04). Dominerende vegetasjonstyper er frisk fattigeng (G4) og frisk/tørr, middels baserik eng (G8). De to holmene sør for Omnøya består hovedsakelig av frisk/tørr, middels baserik eng (G8), med noe gras- og urterik hei på holmen i vest (H2). Innslag av gras-urterik hei øker også i naturbeitemarksarealet øst for strandenga.

Artsmangfold

De skinneste og tørreste områdene på hovedøya er grasrike og domineres av gulaks, dunhavre og rødsvingel med noe innslag av urter som marikåpe sp., mjødurt, engsoleie og enghumleblom. Her vokser også kalkkrevende arter som marigras, stortveblad, blåstarr, loppestarr samt ormetunge (VU). Noe lynginnslag forekommer, men lyngen dominerer ikke. I tilknytning til økt fuktighet er innslaget av starr (stolpestarr) større og vegetasjonen mer tueddannende. Området er mer eller mindre treløst, bortsett fra noe vierkratt som forekommer spredt.

På de to holmene sør for Omnøya finnes kalkkrevende arter som for eksempel brudespore, fjellfrøstjerne, marinøkkel, ormetunge (VU) og stortveblad. Med økende lyngheipreg øker innslag av arter som einer og krekling, sammen med noe flere starrarter, gulaks, smyle, rødsvingel, blokkebær, enghumleblom og heigråmose. Noen partier er veldig skrinne og er enten dekket av lynghei eller berget stikker frem.

Av fugleliv ble det registrert rødstilk spesielt, men også hekkende vipe (NT).

I kartlegging av storsopper fra 2004 (Hanssen & Molia 2004) ble det i lokaliteten funnet «sju arter *Entoloma*, hvor fire var rødlista».

Bruk, tilstand og påvirkning

Den største delen av Omnøya benyttes i dag til beite. I 2018 beitet 22-24 kvitsau med lam samt 12-14 gammelnorsk sau. Kvitsauene beiter fra rundt 20. mai til oktober. Uteangersauene beiter sammen med kvitsauen på sommeren, men beveger seg fritt på hele øya om vinteren. Beitetrykket vurderes å være tilstrekkelig.

Store deler av naturbeitemarka slås i tillegg med tohjulstraktor om sommeren.

På vestsida i tilknytning til en liten strandeng har veitistel etablert seg og sprer seg inn i naturbeitemarka.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Kulturminner

Ikke registrert i aktuell lokalitet, men et gammelt steingjerde går i nord-sør-retning lamgs grensen til strandenga.

Skjøtsel og hensyn

Beitetrykket bør holdes på dagens nivå eller økes litt. For å «rendyrket» naturtypeutforminger med tilhørende skjøtelsesregime for slåttemark og naturbeitemark anbefales å nedprioritere slått i naturbeitemarka og heller baserer fôrproduksjon på de arealene nord på øya. Bare dersom beiting ikke vil være tilstrekkelig mot oppvekst av kratt og høyt vegetasjon bør arealet slås i enkelte år.

Den vestlige holmen kan med fordel svis for å få bukt med eineren og forbedre beitet. Evt. sviing må utføres på høsten eller seinvinteren når det er fuktig eller tele i bakken, og i god tid før hekkesesongen begynner.

Veitistel bør fjernes omgående for å forhindre videre spredning. Planten er toårig og det er viktig å kutte blomsterstanden i det året planten danner den og før den blomstrer og setter frø.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten inngår i et helhetlig kulturlandskap med slåttemark og strandeng. Omnøya er en del av Vegaøyen verdensarvområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er vurdert til A, svært viktig. Naturbeitemarka er i god hevd og lite gjengrodd. Den er stor og her finnes de rødlistede artene ormetunge (VU) og vipe (NT) samt fire rødlistede *Entolomoa*-sopparter. Lokaliteten har et stort utvalg av habitatspesialister og kalkkrevende arter som brudespore, stortveblad, marigras, marinøkkel, blåstarr og loppestarr.

1.3 Omnøya strandeng

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Omnøya strandeng				Kommune Vega		Områdenr.		
ID i Naturbase BN00086618			*Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas H. Carlsen			Dato: 14.06.2018		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Aune, S. & Carlsen, T.H. 2011. Vegetasjonskartlegging i Vegaøyan verdensarvområde 2010 Kvalvik, M.S. & Carlsen, T.H. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark. Omnøya, Vega kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (159).						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype: Strandeng – G05, 100 % Tilleggsnaturtyper:				Utforminger: Strandeng hevdet med beite, G0503 – 100 %				
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper: Nedre og midtre salteng – U4 Øvre salteng – U5 Vannvegetasjon langskudd-vegetasjon – P1
< 20 m	x	God	x	Slått	(x)	Torvtekt		
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

Omnøya ble befart i 2010 i forbindelse med vegetasjonskartlegging i Vegaøyans verdensarvområde i 2010. I 2012 ble supplerende kartlegging foretatt i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemark. Øya ble befart på nytt i juni 2018 av Annette Bär & Thomas H. Carlsen i anledning revidering av skjøtselsplanen.

Lokalitetsavgrensning, tilstand og verdisetting har blitt vurdert under befaringen. Det har ikke blitt foretatt endringer i lokalitetsbeskrivelsen og avgrensingen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Omnøya er hovedøya i en liten øygruppe beliggende øst for Skogsholmen og ca. 15 km nord for Vega. Øya er en bergkolløya med det høyeste punktet 10 m o.h. Berggrunnen består av dolomitt og kalkspatmarmor. Lokaliteten består av et dalsøkk med strandeng som strekker seg i nord-sør retning, og inkluderer også et tjønn i øst.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av strandeng (G05) som er relativt homogen og lite kompleks. En kanal som flør over ved springflo strekker seg på langs i sør-nord retning. Vegetasjonstypene består hovedsakelig av ulike utforminger av øvre salteng (U5), med fragment av nedre og midtre salteng (U4). Vegetasjonen i tjønnet i øst er klassifisert som langskuddvegetasjon (P1).

Artsmangfold

Artene i strandengen er beskrevet fra kanalen og innover. Sone 1, ca. 0,5 meter bred. Domineres av rødsvingel og rustsivaks. Her vokser også noe strandkryp og fjæresauløk. Sone 2, ca. 5 m bred. Domineres av rødsvingel med innslag av fjørekoll, strandkryp, hanekam og rustsivaks. Sone 3, ca. 3-5 meter bred. Domineres av rødsvingel og marigras. Stort innslag av strengstarr, samt noe fjørekoll. Sone 4, resterende areal. Domineres av marigras, og rødsvingel er her mindre vanlig. Her vokser gåsemure, slåttestarr, engsoleie, hanekam, kvitkløver, krypkvein, tiriltunge, smårørkvein, smalkjempe og dunhavre. I vest går sone 4 går videre i naturbeitemark som er avgrenset som egen naturtypelokalitet. I tjønnet i øst dominerer hesterumpe og tusenblad.

Bruk, tilstand og påvirkning

I 2018 beites strandenga om sommeren (mellom mai og oktober) av 22-14 søyer med lam (NKS). I tillegg beiter 12-14 søyer med lam (GNS) på hele øya året rundt. En del kjørespor ble registrert i et parti i strandenga.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Kulturminner

Et gammelt steingjerde går langs vestsiden av strandenga.

Skjøtsel og hensyn

Beite bør opprettholdes for å bevare de åpne, kortvokste utformingene i strandenga. For å bevare naturverdiene er det ønskelig at kjøringa i strandenga begrenses så mye som mulig.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten inngår i et helhetlig kulturlandskap med naturbeitemark og slåttemark. Omnøya er en del av Vegaøyan verdensarvområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er vurdert til B, viktig. Strandengen er stor og intakt, ikke gjengrodd og har godt beitetrykk. Kjøresporene er en trussel mot lokalitetens verdi, men hvis dette begrenses og en fortsetter med beite, vil lokalitetens verdi kunne beholdes.

2 Artslister

Norsk navn	Slåttemark		Naturbeitemark inkl tidlige slåttemarkslokalitet		Strandeng (ikke fullstendig)	
	2018		2010/12	2018	2010/12	2018
Bjørk			X			
Blokkebær			X	X		
Blåknapp				X		
Blåkoll	X		X	X		
Blåstarr			X	X		
Blåtopp				X		
Brudespore			X	X		
Dunhavre	X		X	X		
Dvergjamne				X		
Einer			X	X		
Engfrytle	X			X		
Enghumleblom	X		X	X		
Engkvein	X		X	X		
Engsoleie	X		X	X		
Engsyre	X		X	X		
Fjellfrøstjerne			X	X		
Fjellnøkleblom				X		
Fjelltistel			X	X		
Fjæresauløk					X	X
Fjørekoll					X	X
Flekkmure			X			
Fuglevikke	X		X	X		
Geitsvingel				X		
Gjeldkarve				X		
Gjerdevikke			X			
Gulaks	X		X	X		
Gulflatbelg	X		X	X		
Gåsemure					X	X
Hanekam				X	X	X
Harerug	X		X	X		
Hesterumpe					X	X
Hundegras			X			
Hundekjeks	X					
Hvitkløver	X			X		
Hvitmaure			X	X		
Hårfrytle			X			
Hårstarr				X		
Kattefot				X		
Kornstarr				X		
Krekling			X	X		
Kvitbladtistel			X	X		
Legeveronika	X			X		
Lifiol			X	X		
Lodnerublm				X		
Loppestarr			X	X		
Marigras	X		X	X	X	X
Marikåpe sp.	X		X	X		

Norsk navn	Slåttemark		Naturbeitemark inkl tidlige slåttemarkslokalitet		Strandeng (ikke fullstendig)	
	2018		2010/12	2018	2010/12	2018
Marinøkkel	X		X	X		
Markjordbær				X		
Mjødurt	X		X	X		
Nyresoleie	X		X	X		
Ormetunge			X	X		
Rapp. Sp.	X		X	X		
Rustsivaks					X	X
Ryllik	X		X	X		
Rød jonsokblom			X			
Rødsildre				X		
Rødsvingel	X		X	X	X	X
Skogstjerne				X		
Skogstorkenebb	X		X	X		
Skvallerkål	X		X			
Slirestarr			X	X		
Smalkjempe	X		X	X		
Smyle			X			
Starr sp.	X		X			
Stolpestarr			X			
Strandkryp					X	X
Strandrør	X		X			
Strengstarr					X	X
Storblåfjær				X		
Stortveblad	X		X	X		
Sveve sp.				X		
Sølvbunke	X			X		
Teiebær				X		
Tepperot				X		
Tiriltunge	X		X	X		
Tusenblad					X	X
Tveskjeggveronika			X	X		
Vanlig arve	X			X		
Veitistel				X		
Vier sp.			X			
Vill-lin				X		
Vill-løk			X			

3 Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn sine egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOMRÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/TIMER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.